

НАЦЫЯНАЛЬНАЯ АКАДЭМІЯ НАВУК БЕЛАРУСІ
Інстытут гісторыі

МАТЭРЫЯЛЫ ПА АРХЕАЛОГІІ БЕЛАРУСІ
MATERIALS ON THE ARCHAEOLOGY OF BELARUS

Зборнік навуковых артыкулаў
Заснаваны ў 1957 годзе

Выпуск 25

**Вынікі даследавання
першабытных і сярэдневяковых
старажытнасцей Беларусі
ў 2011–2012 гадах**

**Results of the investigations
of pre-historic and medieval
antiquities of Belarus
in 2011–2012**

 Мінск
«Беларуская навука»
2014

У чарговым выданні Інстытута гісторыі НАН Беларусі прадстаўлены навуковыя артыкулы, прысвечаныя даследаванню старажытнасцей першабытнай археалогіі і эпохі сярэднявекі Беларусі і сумежных краін: Польшчы, Расіі і Украіны, – а таксама прымяненню розных метадаў даследавання археалагічных матэрыялаў і вынікам палявых прац 2011–2012 гг., якія яшчэ не былі ўведзены ў навуковы зварот.

Зборнік навуковых прац разлічаны на археолагаў, гісторыкаў, краязнаўцаў, музейных работнікаў, настаўнікаў і ўсіх тых, хто любіць старажытную гісторыю, цікавіцца матэрыяльнай і духоўнай культурай нашых далёкіх продкаў.

У к л а д а л ь н і к і:

В. М. Ляўко, доктар гістарычных навук, прафесар;
В. І. Кошман, кандыдат гістарычных навук, дацэнт

Р э д а к ц ы й н а я к а л е г і я:

В. М. Ляўко, доктар гістарычных навук, прафесар (галоўны рэдактар);
В. Л. Лакіза, кандыдат гістарычных навук, дацэнт (намеснік галоўнага рэдактара);
А. Г. Калечыц, доктар гістарычных навук, прафесар;
П. Ф. Лысенка, доктар гістарычных навук, прафесар;
І. А. Марзалюк, доктар гістарычных навук, прафесар;
А. М. Мядзведзеў, кандыдат гістарычных навук, дацэнт;
С. А. Піваварчык, доктар гістарычных навук, дацэнт;
Г. В. Штыхаў, доктар гістарычных навук, прафесар;
В. І. Кошман, кандыдат гістарычных навук, дацэнт (адказны сакратар);
А. В. Вайцяховіч, кандыдат гістарычных навук (намеснік адказнага сакратара);
С. Д. Дзярновіч (тэхнічны сакратар);
А. В. Пашык (тэхнічны сакратар)

Н а в у к о в ы р э д а к т а р

В. М. Ляўко, доктар гістарычных навук, прафесар

Р э ц е н з е н т ы:

доктар гістарычных навук, прафесар Я. Г. Рыер,
доктар гістарычных навук, прафесар А. Г. Калечыц,
кандыдат гістарычных навук, дацэнт В. І. Лакіза

Выданне падрыхтавана ў рамках выканання Дзяржаўнай праграмы навуковых даследаванняў на 2011–2015 гады «Гісторыя, культура, грамадства, дзяржава» (навуковы кіраўнік – доктар гістарычных навук, прафесар А. А. Каваленя), падпраграмы № 1 «Гісторыя, духоўная і матэрыяльная культура беларускага народа» («Гісторыя і культура» (кіраўнік – кандыдат гістарычных навук, дацэнт В. В. Даніловіч) як складовай часткі задання 01 раздэла 1 «Археалагічныя помнікі першабытнай і сярэднявекі эпох на тэрыторыі Беларусі: этнагенез, дзяржаўнасць, матэрыяльная і духоўная культура» (кіраўнік – доктар гістарычных навук, прафесар В. М. Ляўко).

На вокладцы змешчаны фрагмент скандынаўскага псалія з г. Полацка

В. У. Чараўко, УА «Полацкі дзяржаўны ўніверсітэт», старшы выкладчык (г. Наваполацк, Беларусь)

Археалагічныя раскопкі на могільніку каля вёскі Івесь Глыбоцкага раёна ў 2012 годзе

Артыкул прысвечаны апісанню археалагічных раскопак на грунтовым могільніку каля в. Івесь Глыбоцкага раёна ў 2012 г. Мэтай раскопак стаў працяг вывучэння пахавальных помнікаў, пачатага ў 2010 г. Былі закладзены два раскопы, якія прымыкалі да шурфоў 2010 і 2011 г. Былі даследаваны пяць пахаванняў, у тым ліку тры жаночыя, мужчынскае і дзіцячае. Чатыры пахавальных комплекса былі абазначаны каменнымі надмагіллямі, адно пахаванне не мела ніякіх надмагільных канструкцый на ўзроўні дзённай паверхні. Касцякі арыентаваны галавой на захад з невялікімі адхіленнямі да поўначы і поўдня. Выяўлены пахавальны і памінальны інвентар (пярэсёнак, фрагменты керамікі) дае магчымасць датаваць пахаванні XIV–XVI стст.

У ліпені–жніўні 2012 г. археалагічная экспедыцыя Полацкага дзяржаўнага ўніверсітэта працягвала раскопкі на грунтовым (жальнічным) могільніку каля в. Івесь Глыбоцкага раёна, пачатыя ў 2010 г. [1, 2]. Інфармацыя аб могільніку была атрымана ў 2009 г. ад дацэнта УА «Полацкі дзяржаўны ўніверсітэт», кандыдата гістарычных навук Уладзіміра Аляксандравіча Лобача. У 2009 г. на помніку намі была праведзена візуальная разведка. Была зафіксавана наяўнасць чатырох каменных крыжоў, каменных надмагільных канструкцый. У 2010–2011 гг. на могільніку былі закладзены шурфы, якія прымыкалі адзін да аднаго. У 2012 г. на могільніку каля в. Івесь былі закладзены два раскопы, якія прымыкалі да шурфоў 2010 і 2011 г. Раскоп 1 першапачатковай плошчай 16 м² прымыкаў з заходняга боку да шурфа 2010 г. (мал. 1). Паколькі ў ходзе раскопак было выяўлена пахаванне, якое выходзіла за межы раскопу 1, да паўднёва-заходняга кута была зроблена прырэзка плошчай 1,25 м². Такім чынам, плошча раскопу 1 складала 17,25 м². Раскоп 2 плошчай 20,5 м² прымыкаў з паўночнага боку да шурфа 2011 г. Неправільная канфігурацыя раскопу 2 абумоўлена наяўнасцю вялікіх дрэў, якія растуць у кв. Б6 паміж шурфам 2011 г. і раскопам 2 2012 г. Выступ раскопу 2 з паўднёвага боку, які парушае геаметрычна правільную канфігурацыю раскопу, будзем называць прырэзкай да раскопу 2. Ускрытая ў 2012 г. плошча складала 37,75 м², агульная ўскрытая плошча – 72,25 м².

У 2012 г. была працягнута нумарацыя квадратаў, пачатая ў 2010 г. У межах раскопу 1 размяшчаліся кв. А'1, А'2, Б'1, Б'2 цалкам, а таксама Б'1', В'1, В'1' часткова. У межах раскопу 2 размяшчаліся кв. А6, А7, Б7 цалкам, а таксама кв. А5, Б6, А8, Б8 часткова.

Пахаванні атрымалі двайную нумарацыю – скразную, пачатую ў 2010 г., ад № 12 па № 16, і з дадаткам года – ад 2012-1 да 2012-5. Усяго было выяўлена пяць пахаванняў.

Візуальны агляд і нівеліроўка дзённай паверхні раскопаў выявілі нязначны перапад вышынь (роўніца ў 0,1–0,2 м).

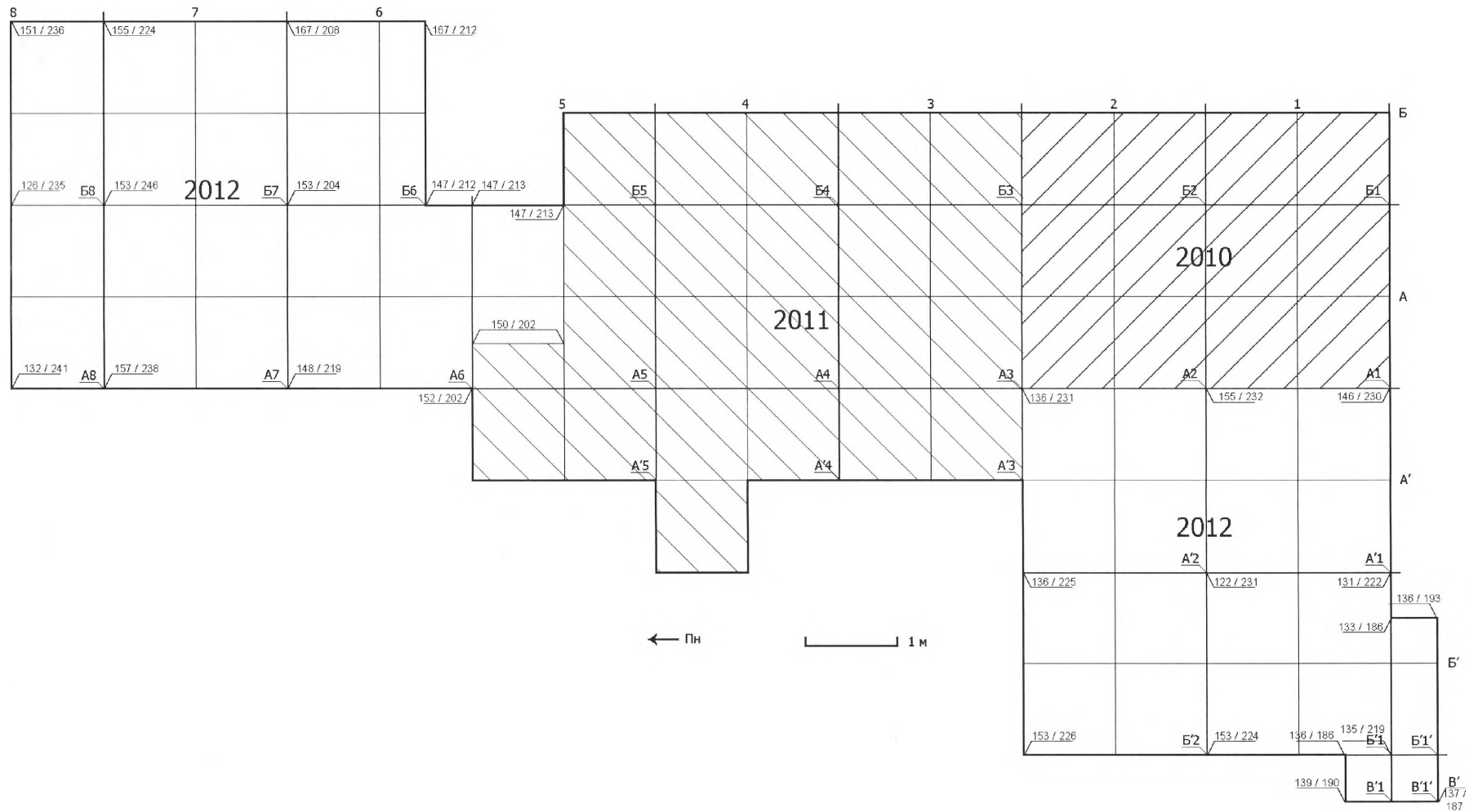
Размяшчэнне камянёў надмагільных канструкцый у межах раскопу 1 дазваляла меркаваць аб наяўнасці там 1–2 пахаванняў, пры гэтым валунныя камяні маглі разглядацца як маркеры галавы/ног пахавання (мал. 2). На самой справе было выяўлена адно пахаванне ў раскопе 1 і адно пахаванне ў прырэзцы да яго з паўднёва-заходняга боку. Апошняе не было пазначана каменным надмагіллем. Размяшчэнне камянёў надмагільных канструкцый у межах раскопу 2 дазваляла меркаваць аб наяўнасці там 2–3 пахаванняў. У ходзе раскопак былі выяўлены тры пахаванні.

У межах раскопу 1 стратыграфія мела наступны выгляд (мал. 3, 4). Пад слоём дзёрну на глыбіню ад 0,15 да 0,30 м ішоў пласт шэра-жоўтага, попелпадобнага па структуры пяску, падзолу. Глыбей ішоў пласт жоўтага пяску магутнасцю 0,3–0,5 м. Пад ім ішоў пласт чырвонай гліны. У паўднёвай частцы раскопу 1 у гліне трапляліся каменчыкі памерам да 1 см. Магутнасць пласта гліны вагалася ад 0,05 м у паўночнай частцы раскопу і да 0,4 м у паўднёвай яго частцы. На глыбіні 0,5–0,8 м ад дзённай паверхні знаходзіўся слой мацерыковага бледна-жоўтага шчыльнага пяску. Магільныя ямы былі запоўнены шэрым пяском.

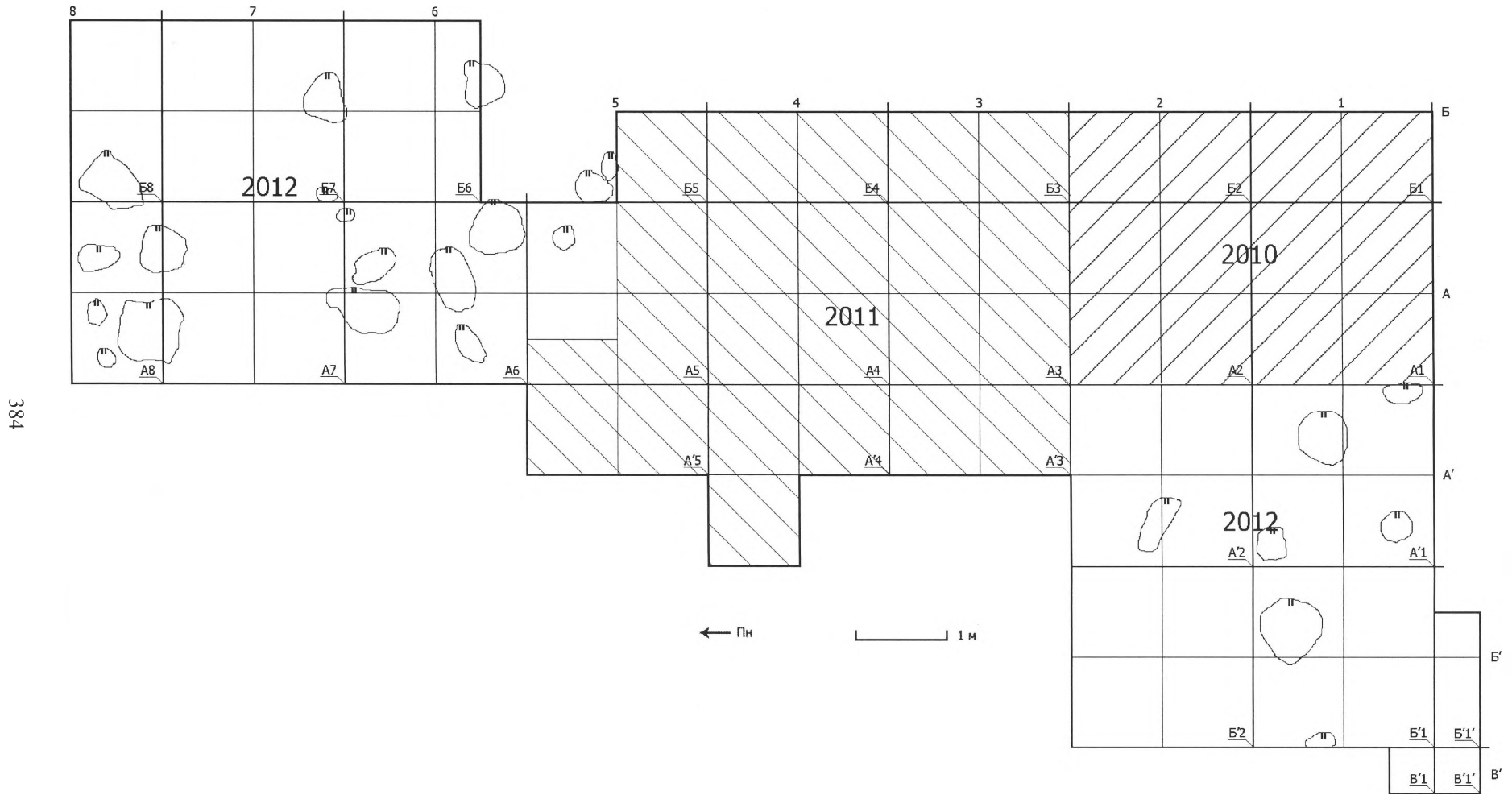
У межах раскопу 2 стратыграфія мела наступны выгляд (мал. 5, 6). Зверху пад слоём дзёрну на глыбіню ад 0,15 да 0,50 м ішоў пласт шэра-жоўтага, попелпадобнага па структуры пяску, падзолу. Глыбей ішоў пласт жоўтага пяску магутнасцю 0,1–0,4 м. Пад ім на глыбіні каля 0,6 м ад дзённай паверхні пачынаўся мацярык – бледна-жоўты шчыльны пясок. Пласты і прапластак чырвонай гліны ў раскопе 2 не прасочвалася. Магільныя ямы былі запоўнены шэрым (пахаванне 15) або жоўтым пяском (пахаванні 14 і 16) – гэта значыць, не вылучаліся па колеры.

Стратыграфія раскопаў 1 і 2 суадносіцца са стратыграфіяй шурфоў 2010 і 2011 г. адпаведна.

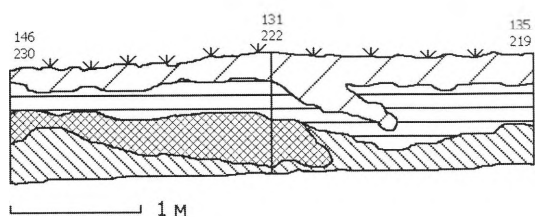
Пахаванне 12 (2012-1) (мал. 7) было размешчана ў раскопе 1 у кв. А'1 (асноўная частка касцяка) і Б'1 (чэрап). На ўзроўні дзённай паверхні яно было пазначана надмагільнай канструкцыяй, што

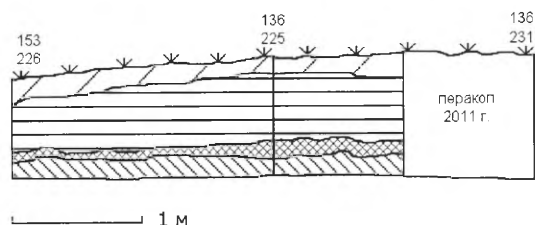
Мал. 1. Нівеліровачны план. Размяшчэнне раскопаў 1 і 2 (Р. 1 і Р. 2) адносна шурфоў 2010 і 2011 г. адпаведна. Могільнік каля вёскі Івесь Глыбоцкага раёна Віцебскай вобласці. 2012 г.

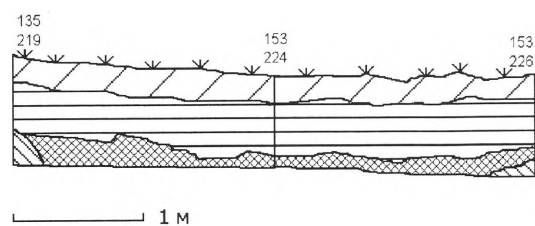
Мал. 2. Каменныя надмагільныя канструкцыі на ўзроўні дзённай паверхні. Могільнік каля вёскі Івесь Глыбоцкага раёна Віцебскай вобласці. 2012 г.

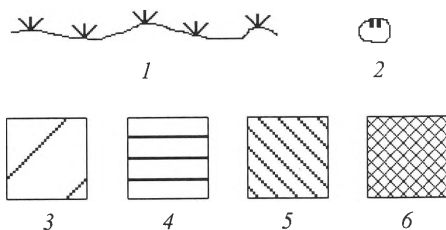
a

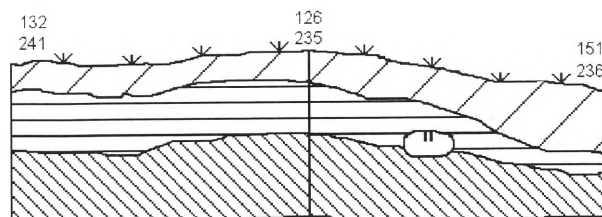
б

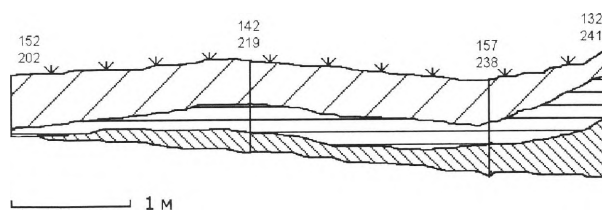
в

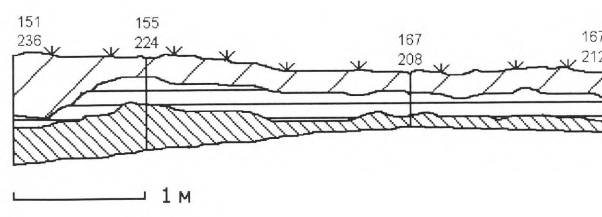
Мал. 3. Паўднёвы (*a*), паўночны (*б*) і заходні (*в*) профілі. Раскоп 1. Могільнік каля вёскі Івесь Глыбоцкага раёна Віцебскай вобласці. 2012 г. Умоўныя адзнакі: 1 – дзебран; 2 – камень; 3 – шэры, попеліпадобны пясок, падзол; 4 – жоўты пясок; 5 – мацерыковы светла-жоўты пясок; 6 – чырвоная гліна

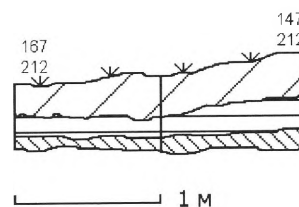
a

б

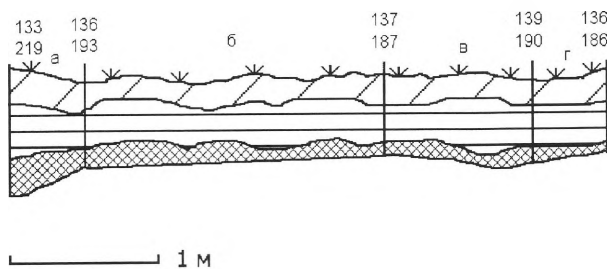

в

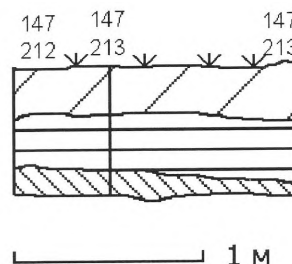

г

Мал. 5. Паўночны (*a*), заходні (*б*), усходні (*в*) і паўднёвы (*г*) профілі. Раскоп 2. Могільнік каля вёскі Івесь Глыбоцкага раёна Віцебскай вобласці. 2012 г. Умоўныя адзнакі тыя ж, што і на мал. 3

Мал. 4. Усходні (*a*), паўднёвы (*б*), заходні (*в*) і паўночны (*г*) профілі прырэзкі ў паўднёва-заходнім куце раскопу 1. Умоўныя адзнакі тыя ж, што і на мал. 3

Мал. 6. Усходні профіль. Прырэзка з паўднёвага боку раскопу 2. Могільнік каля вёскі Івесь Глыбоцкага раёна Віцебскай вобласці. 2012 г.

складалася з валуннага каменя памерам ~ 0,7 м і вышыняй 0,56 м ў нагах пахавання і валуннага каменя памерам ~ 0,7 м і вышыняй 0,6 м на адлегласці 0,3 м на паўночны захад ад галавы пахавання. Акрамя таго, да надмагілля пахавання 12 магілі адносіцца камяні памерамі ~ 0,4 м справа і злева (з поўдня і поўначы) ад пахавання. На глыбіні да 0,2 м ад узроўню дзённай паверхні было выяўлена яшчэ 13 камянёў памерамі ад 0,15 да 0,6 м (мал. 8). На глыбіні ад 0,2 да 0,4 м ад узроўню дзённай паверхні было выяўлена яшчэ пяць камянёў. Глыбей было выяўлена яшчэ пяць камянёў, якія адносіліся да каменнай канструкцыі пахавання 12, у тым ліку два з іх – на мацерыку. Камяні складалі канструкцыю, пераходную ад выбрукоўкі да абкладкі (у форме няправільнага авала) з вялікім валуном у нагах пахавання.

Касцяк быў размешчаны на адлегласці 1,2 м ад паўднёвай сцяны раскопу. Арыенціроўка – галавой на захад. Рукі былі складзены на жываце, правая на левай. Пахаванне безынвентарнае. Рэшткі труны адсутнічалі. У адапаведнасці з высновамі антрапалагічнай экспертызы, праведзенай В. А. Емяльянчык,¹ пахаванне належала жанчыне ва ўзросце 18–20 гадоў.

У паўночнай палове раскопу 1, у кв. А'2 Б'2, зыходзячы з камянёў на дзённай паверхні, магло быць размешчана пахаванне або нават два. Гэта пацвярджалася наяўнасцю нязначнай колькасці камянёў на глыбіні да 0,6 м ад узроўню дзённай паверхні і дзвюма плямамі ад перакопу ў гэтых квадратах, аднак ні рэшткаў пахаванняў, ні контураў касцяка або труны не было выяўлена.

Пахаванне 13 (2012-2) (мал. 7) было размешчана ў раскопе 1 у прырэзцы, зробленай у паўднёва-заходнім куце раскопу. Пахаванне не было пазначана камянямі і было выяўлена зыходзячы са стратыграфіі раскопу (паўднёвага профілю). Пахаванне было размешчана ў кв. Б'1' (асноўная частка касцяка) і В'1' (чэрап) на мяжы з кв. Б'1 і В'1. Пахаванне арыентавана галавой на захад з невялікім адхіленнем да поўначы. Левая рука выцягнута ўздоўж цела, правая пакладзена на таз. Пахаванне безынвентарнае. Рэшткі труны адсутнічалі. У адапаведнасці з высновамі антрапалагічнай экспертызы, пахаванне належала жанчыне ва ўзросце 50–60 гадоў.

Пахаванне 14 (2012-3) (мал. 7) было размешчана ў раскопе 2 у кв. Б6 на мяжы з кв. А6. На ўзроўні дзённай паверхні яно, магчыма, было пазначана валунным каменем памерамі 0,4–0,7 м і вышыняй ~ 0,2 м. Гэты камень быў размешчаны на адлегласці 0,5 м на поўнач ад чэрапа ў пахаванні і мог адносіцца да яго

надмагілля. Яшчэ адзін камень памерамі ~ 0,6 м і вышыняй ~ 0,2 знаходзіўся на адлегласці каля 0,4 м на паўднёвы захад ад чэрапа ў пахаванні і таксама мог адносіцца да яго надмагілля. На адлегласці каля 0,8 м на усход ад чэрапа быў размешчаны камень памерамі ~ 0,4 м і вышыняй ~ 0,3 м, які мог як маркіраваць ногі ў пахаванні (ад якога захаваліся толькі чэрап), так і адносіцца да пахаванняў у недаследаванай пакуль частцы могільніка.

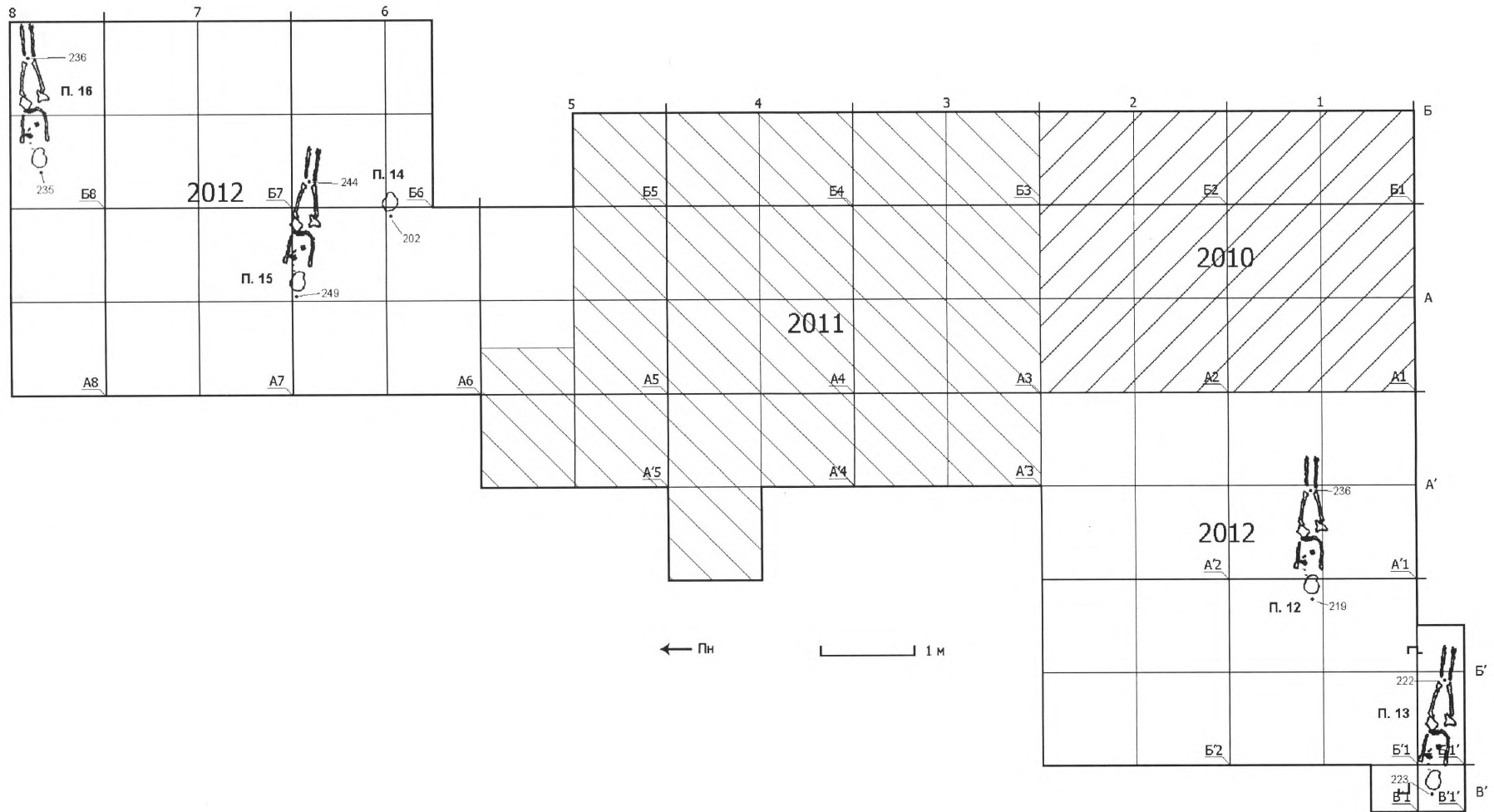
Пад слоём дзёрну на глыбіню да 0,2 м ад узроўню дзённай паверхні над пахаваннем 14 былі выяўлены яшчэ шэсць камянёў памерамі ад 0,15 да 0,20 м. Адзін з іх быў размешчаны непасрэдна над чэрапам, астатнія утваралі абкладку злева над касцяком. На глыбіні ад 0,2 да 0,4 м ад узроўню дзённай паверхні быў размешчаны яшчэ адзін камень у галавах і тры – у нагах пахавання (два справа ад касцяка, адзін – злева) памерамі 0,2–0,4 м. На глыбіні ад 0,4 да 0,6 м ад узроўню дзённай паверхні былі выяўлены яшчэ чатыры камяні ў нагах пахавання і адзін – каля галавы. Каменная канструкцыя з'яўляецца абкладкай з вялікімі камянямі ў галавах і нагах пахавання.

Касцяк пахавання быў прадстаўлены выключна чэрапам, запаўненне магільнай ямы па колеры не адрознівалася ад грунта вакол, таму рэканструкцыя каменнай канструкцыі гіпатэтычная. Пахаванне безынвентарнае. Рэшткі труны адсутнічалі. У адапаведнасці з высновамі антрапалагічнай экспертызы, пахаванне належала дзіцяці. Пол і ўзрост вызначыць немагчыма з прычыны адсутнасці костак посткраніяльнага шкілета і дрэннай захаванасці чэрапа.

Пахаванне 15 (2012-4) (мал. 7) было размешчана ў раскопе 2 на мяжы кв. А6-А7 і Б6. На ўзроўні дзённай паверхні яно было пазначана валунамі ў галавах і нагах пахавання. У галавах знаходзіліся два валуны памерамі ~ 0,4–0,8 м і вышыняй да 0,25 м над узроўнем дзённай паверхні. У нагах (злева) знаходзіўся камень памерам ~ 0,5 м і вышыняй ~ 0,4 м. Акрамя таго, яшчэ два камяні памерамі да 0,2 м знаходзіліся злева ад пахавання. Раскопкі выявілі магчымую ўнутрымагільную канструкцыю-выбрукоўку, якая складалася з камянёў, складзеных у некалькі слаёў. Пад дзёрнам на глыбіні да 0,2 м ад узроўню дзённай паверхні знаходзілася 39 камянёў памерамі 0,1–0,6 м, якія складалі суцэльную выбрукоўку над пахаваннем (мал. 8). На глыбіні ад 0,2 да 0,4 м ад узроўню дзённай паверхні былі размешчаны тры камяні памерамі да 0,5 м. На глыбіні ад 0,4 да 0,6 м ад узроўню дзённай паверхні былі выяўлены яшчэ тры камяні памерам да 0,4 м, якія адносіліся да пахавання 15. Каменная канструкцыя з'яўлялася выбрукоўкай з вялікім валуном у галавах пахавання.

Касцяк быў арыентаваны галавой на захад з невялікім адхіленнем ў паўночны бок. Рукі складзены

¹ Аўтар удзячны кандыдату біялагічных навук, старшаму выкладчыку УА «Полацкі дзяржаўны ўніверсітэт» Вользе Антонаўне Емяльянчык за праведзеную антрапалагічную экспертызу.

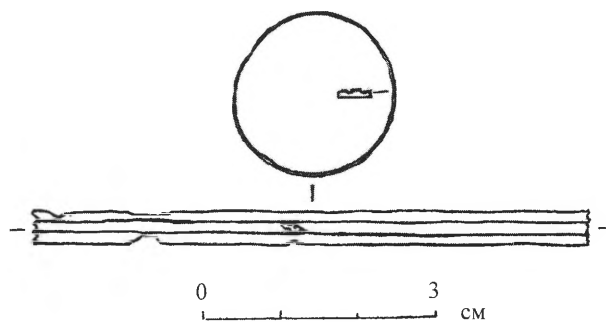
Мал. 7. План размяшчэння пахаванняў. Могільнік каля вёскі Івесь Глыбоцкага раёна Віцебскай вобласці. 2012 г.

на жываце, правая на левай. Пахаванне безынвентарнае. Рэшткі труны адсутнічалі. У адпаведнасці з высновамі антрапалагічнай экспертызы, пахаванне належала мужчыне ва ўзросце 30–40 гадоў.

Пахаванне 16 (2012-5) (мал. 7) было размешчана ў раскопе 2 ў паўночна-усходнім куце ў кв. Б8. На ўзроўні дзённай паверхні пахаванне было маркіравана каменем памерамі ~ 0,7 м і вышыняй 0,25 м, які быў размешчаны ў галавах. На глыбіні ад 0,2 да 0,4 м ад узроўню дзённай паверхні былі выяўлены 22 камяні, якія стваралі выбрукоўку над пахаваннем (а дакладней, справа, на поўдзень каля яго) (мал. 8). Памеры камянёў вагаліся ад 0,15 да 0,50 м. Глыбей, на ўзроўні 0,6 м ад узроўню дзённай паверхні, знаходзіліся яшчэ тры камяні памерамі 0,2–0,3 м. Каменная канструкцыя з'яўлялася суцэльнай выбрукоўкай з вялікім каменем у галавах пахавання.

Касцяк быў арыентаваны галавой на захад з невялікім адхіленнем на поўдзень. Правая рука была пакладзена на грудзях, левая знаходзілася на жываце. У адпаведнасці з высновамі антрапалагічнай экспертызы, пахаванне належала жанчыне ва ўзросце 20–25 гадоў. Пахаванне мела інвентар: бронзавы вузкапласцінчаты пярсцёнак з двайным рыфленнем, характэрны для XIV–XV (XVII) стст. (мал. 9) [3]. Акрамя таго, у магільнай яме выяўлены жалезныя цвікі ад труны ў колькасці 12 шт., па шэсць у галавах і нагах пахавання.

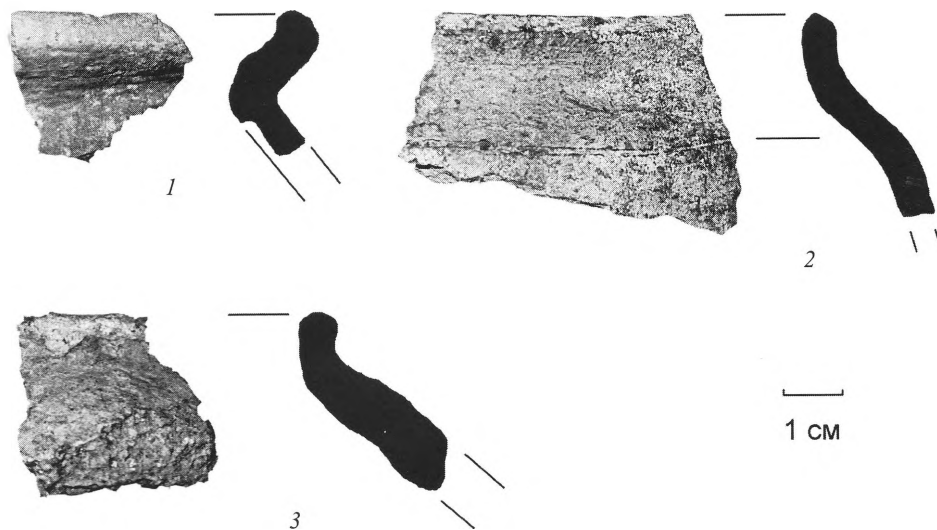
У раскопе 1 у кв. А'1, А'2, Б'1 і Б'2 на глыбіні да 0,4 м ад узроўню дзённай паверхні былі выяўлены фрагменты сценак і венца керамічнага гаршка. Фрагмент венца ў сячэнні тоўсты, паверхня няроўная, дрэнна загладжаная (мал. 10: 3). Выраблена неахайна. У цесце ў вялікай колькасці прысутнічае жар-

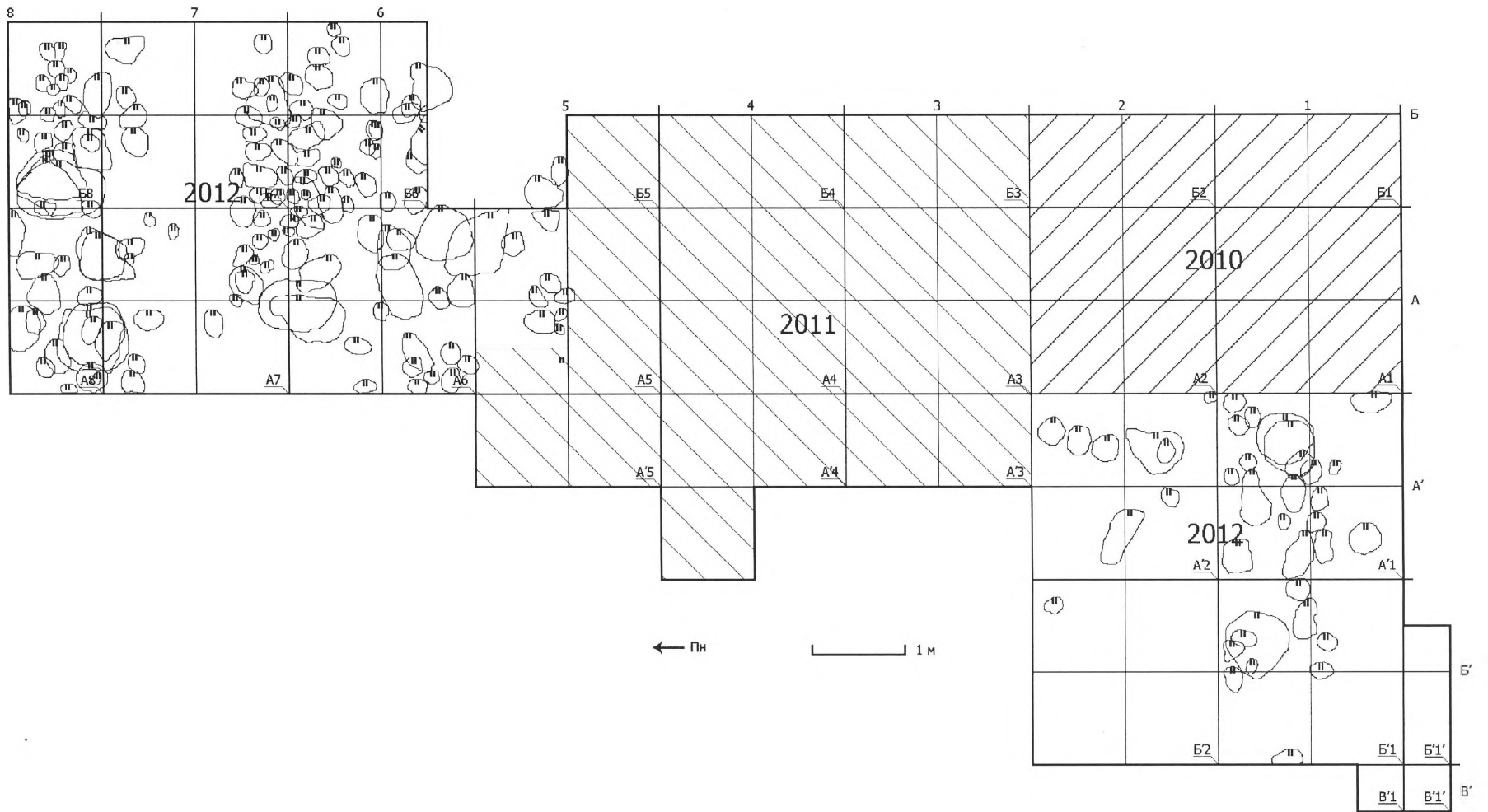
Мал. 9. Пярэцёнак. Бронза. XIV–XV (XVII) стст. Пахаванне 16. Могільнік каля вёскі Івесь Глыбоцкага раёна Віцебскай вобласці. 2012 г. Пярарысоўка А. Л. Коца

ства. Шыйка кароткая. Гаршчок можа быць датаваны XV–XVI стст.

У раскопе 2 у кв. А5, А6, А7, А8, Б6 на глыбіні да 0,4 м ад узроўню дзённай паверхні былі выяўлены фрагменты сценак і венцаў керамічнага гаршка. Большасць фрагментаў была выяўлена ў пласце 2 (на глыбіні ад 0,2 да 0,4 м ад узроўню дзённай паверхні). Асноўная частка фрагментаў керамікі, у тым ліку два фрагменты венцаў, сканцэнтравана ў кв. Б6. Фрагмент венца, які мае манжэту (мал. 10: 1), датаваны XII–XIII стст. У цесце ў вялікай колькасці прысутнічае жарства, паверхня фрагмента няроўная, дрэнна загладжаная, шурпатая. Гэта можа тлумачыцца мясцовай недасканалай вытворчасцю. Фрагмент, які занесены ў Вопіс масавых знаходак пад № 18, мае на плечыку лінейны арнамент (мал. 10: 2). Шыйка кароткая. Паверхня няроўная, шурпатая, дрэнна загладжаная. У цесце ў вялікай колькасці прысутнічае жарства. Венца можа быць аднесена да XV ст.

Мал. 10. Венцы ад керамічнага начыння (фрагменты) (1–3). Могільнік каля вёскі Івесь Глыбоцкага раёна Віцебскай вобласці. 2012 г.

Мал. 8. Сумяшчэнне планаў надмагільных і ўнутрымагільных каменных канструкцый. Могільнік каля вёскі Івесь Глыбоцкага раёна Віцебскай вобласці. 2012 г.

Фрагменты керамікі, выяўленыя на невялікай глыбіні, могуць быць інтэрпрэтаваны як памінальны інвентар. У такім разе адно венца XV–XVI стст. адносіцца да пахавання 12, а яшчэ адно XV ст. –

да пахавання 14 або да пахавання 15. Пахаванне 16 датавана XIV–XV стст. на падставе знаходкі прысцёнка.

Літаратура

1. Чараўко, В. У. Археалагічныя разведкі на грунтовым могільніку каля в. Івесь Глыбоцкага раёна ў 2010 годзе / В. У. Чараўко // Матэрыялы па археалогіі Беларусі. – 2012. – Вып. 23. – С. 379–383.

2. Чараўко, В. У. Археалагічнае вывучэнне могільніка каля в. Івесь Глыбоцкага раёна ў 2010–2011 гг. / В. У. Чараўко // Полацк у гісторыі і культуры Еўропы : матэрыялы Міжнар. навук. канф., Полацк, 20–23 мая 2012 г. ;

рэдкал.: А. А. Каваленя [і інш.] ; навук. рэд., уклад. В. М. Ляўко. – Мінск : Беларус. навука, 2012. – С. 417–426.

3. Svetikas, E. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės christianizacija XIV a. pab. – XV a. : archeologiniai radiniai su krikščioniškais simboliais. – Vilnius : Diemedžio leidykla, 2009. – T. 1. – 659 p. : il.

Рэзюме

В. В. Черевко

Археологические раскопки на могильнике возле деревни Ивесь Глубокского района в 2012 году

Приведено описание археологических раскопок на грунтовом могильнике возле деревни Ивесь Глубокского района Витебской области в 2012 г. Цель раскопок – продолжить изучение погребальных памятников, начатое в 2010 г.

В 2012 г. были заложены два раскопа, которые примыкали к шурфам 2010 и 2011 г. Вскрытая в 2012 г. площадь составила 37,75 м², общая вскрытая площадь – 72,25 м². Стратиграфия раскопов соотносится со стратиграфией шурфов 2010 и 2011 г. В 2012 г. были исследованы пять погребений, в том числе три женских, мужское и детское. Четыре погребальных комплекса были обозначены каменными надмогильными конструкциями (в двух случаях – сплошная каменная вымостка с крупными камнями в головах, в одном – переходная от вымостки к обкладке конструкция к крупным камнем в ногах, в одном – обкладка с крупными камнями в головах и ногах), одно погребение не имело никаких конструкций на уровне дневной поверхности. Костяки ориентированы головой на запад с небольшими отклонениями к северу и югу.

В четырех погребениях погребального инвентаря и следов гроба не выявлено. В одном женском погребении найдены бронзовый перстень, характерный для XIV–XV вв., а также гвозди от гроба. Находки вне могил представлены фрагментами керамики. Особенности формы и орнаментации двух венчиков, формовочной массы позволяют датировать их XV и XV–XVI вв. Выявление фрагментов керамики на небольшой глубине дает возможность интерпретировать их как поминальный инвентарь.

Summary

V. V. Charauko

The archaeological excavations at the cemetery near Ives village of Gluboksky district in 2012

The article describes archaeological excavations at the ground cemetery near Ives village of Gluboksky district in Vitebsk region in 2012. The aim of the excavations is to continue the investigation of the funerary burials, which were started in 2010.

In 2012, 2 excavations were made, which were connected with the pits of 2010 and 2011. The area opened in 2012 was 37.7 sq. m, the total opened area – 72.2 sq. m. The stratigraphy of excavation pits correlates with the stratigraphy of pits of 2010 and 2011. In 2012 five burials were investigated, including 3 female, 1 male and 1 children's grave. Four funerary complexes were marked with gravestone constructions (in two cases – a solid stone pavement with large stones near the heads, in one case – a construction with transition from the pavement to the turfing with a large stone near the feet, and in another case – the turfing with large stones near the heads and feet), one burial had no constructions on the level of daily surface. The heads of skeletons are oriented to the West, with small deviations to the north and south.

Four burials have no burial objects and no traces of any coffins. A bronze ring typical for the 14th–15th centuries, as well as coffin nails have been found in the female grave. Among the objects found outside the graves are fragments of ceramics. The characteristic features of shape and ornamentation of the two funeral headbands and some peculiarities of the molding mass allow us to think that they date back to the 15th and 15th–16th centuries. As ceramic fragments have been found at a shallow depth, it makes it possible to interpret them as memorial inventory.

Пастыніў 30.09.2013 г.